

KnowHub
Нова научна парадигма

МОДЕЛ ЗА АКАДЕМИЧНО
КООПЕРИРАНЕ В СФЕРАТА
НА НАУКАТА, СТРАТЕГИЧЕСКОТО
ПЛАНИРАНЕ И ИНОВАЦИИТЕ,
ЦЕЛЯЩ СЪХРАНЕНИЕ
НА КУЛТУРНАТА ИДЕНТИЧНОСТ
И РАЗВИТИЕ НА КАПАЦИТЕТ

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТ

ИНТЕГРИРАН МОДЕЛ ЗА АКАДЕМИЧНО КООПЕРИРАНЕ И РАЗВИТИЕ НА КАПАЦИТЕТ В СФЕРАТА НА КУЛТУРНАТА ИДЕНТИЧНОСТ И КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

София, март 2026 г.

*Настоящият документ е част от разработките по проект „Нова научна парадигма: Модел за академично коопериране в сферата на наука, стратегическото планиране и иновациите, целящ съхранение на културната идентичност и развитие на капацитет“
договор № КП-06-Н85/5 от 05.12.2024 г.*

СЪДЪРЖАНИЕ

- 1. Въведение***
- 2. Методология***
- 3. Стратегически насоки***
- 4. Интегриран модел за академично коопериране и развитие на
капацитет***
- 5. Методика за реализиране на съвместна научна дейност***
- 6. Аprobация на интегрирания модел***
- 7. Заключение***

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият документ формулира интегриран модел за академично коопериране и развитие на капацитет в сферата на културната идентичност и културното наследство. Той е резултат от последователна изследователска работа, включваща съпоставяне на международни практики, анализ на особеностите на националната среда и концептуално обобщаване на резултатите в научните разработки на екипа по проект „Нова научна парадигма: Модел за академично коопериране в сферата на науката, стратегическото планиране и иновациите, целящ съхранение на културната идентичност и развитие на капацитет“ (договор № КП-06-Н85/5 от 05.12.2024 г.). Изходната постановка, върху която се изгражда моделът, е, че в съвременните условия изследването и съхраняването на културната идентичност не може да се осъществява ефективно в рамките на отделни институционални структури, а изисква координирано взаимодействие между научни, образователни и културни организации, подредено в ясна и устойчива рамка.

Проведените аналитични проучвания показват, че съществуващата научна среда в национален контекст функционира при наличие на активни изследователски звена и създадени научни продукти, но без последователен механизъм за тяхното обвързване, което води до разпокъсаност на резултатите и ограничено въздействие върху културната практика. Този дефицит се проявява не в липса на научен потенциал, а в отсъствие на структурирана форма на взаимодействие, която да осигурява натрупване, систематизиране и използване на знанията. В същото време сравнителният анализ на чуждестранния опит показва, че устойчивите модели на развитие се основават на изградени мрежи между университети, изследователски центрове и културни институции, в които взаимодействието е организирано чрез ясно определени принципи, цели и механизми на съвместна работа.¹

В научните разработки на екипа този проблем е разгледан през призмата на културната идентичност като стратегически ресурс, което променя начина, по който се мисли академичното взаимодействие. Когато културната идентичност се разглежда като фактор с пряко значение за развитието на обществото, научната дейност, насочена към

¹ Модели за академично коопериране в областта на културното наследство – проучване на чуждестранен опит. Проучване на чуждестранен опит. С., 2026. – В: https://knowhub.unibit.bg/wp-content/uploads/2026/04/1-RP1_Chuzhdestranen_opit_modeli_akademichno_kooperirane_kulturno_nasledstvo.pdf

нейното изследване, изисква включване на различни участници и създаване на връзки между тях, които да позволяват съвместна работа върху общи проблеми. Тази постановка е развита чрез анализ на съществуващи модели на академично партньорство, при които се наблюдава преход от изолирани научни практики към форми на коопериране, основани на обмен на знания, споделяне на ресурси и съвместно създаване на резултати.²

Особено значение има изведеното в изследванията разбиране, че устойчивото академично коопериране предполага наличие на интегриран подход, при който научните изследвания, образователният процес и културната практика не се разглеждат като отделни сфери, а като взаимно свързани елементи на една система. В този контекст се подчертава, че развитието на научен капацитет е пряко свързано с начина, по който се осъществява обучението и с възможността за включване на обучаемите в реални изследователски

² **Denchev, S. (2025).** *International business and education: A converging paradigm*. In *Synergies in the Digital World – Pathways of Innovation* (pp. 7–12). <https://knowhub.unibit.bg/wp-content/uploads/2025/09/Synergies-in-the-Digital-World-%E2%80%93-Pathways-of-Innovation.pdf>;

Велев, В. (2025). Поглед върху културната идентичност като стратегически ресурс: Бележки, свързани с нови модели за академично партньорство. - В: Съвременни измерения на европейското образователно и научно пространство. Българо-турски културни общувания. Сборник с доклади от Деветнадесети международен пътуващ семинар на УниБИТ проведен в гр. Айвалък, Турция – 25-31 май 2025 г., С., 2025, АИ „За буквите – О Писменехъ“, с. 149-157, ISSN 2367-7988.

<https://knowhub.unibit.bg/%d0%bf%d1%83%d0%b1%d0%bb%d0%b8%d0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%b8/>; **Velev, V. (2025).** *In search of innovative models aimed at preserving cultural identity and developing capacity*. In *Synergies in the Digital World – Pathways of Innovation* (pp. 44–53).

<https://knowhub.unibit.bg/wp-content/uploads/2025/09/Synergies-in-the-Digital-World-%E2%80%93-Pathways-of-Innovation.pdf>; **Velev, V. (2026).** *Academic education for cultural heritage preservation: The Bulgarian model in the context of digital learning*. In *15th International Conference New Perspectives in Science Education* (pp. 103–109). https://doi.org/10.82075/NPSE_2026_15_PAG.103;

Богова, Хр., Младенова, Д. (2025). Стимулиране на сътрудничеството между академични институции и бизнеса чрез наука, технологии и иновации. В: Съвременни измерения на европейското образователно и научно пространство. Българо-турски културни общувания. Сборник с доклади от Деветнадесети международен пътуващ семинар на УниБИТ проведен в гр. Айвалък, Турция – 25-31 май 2025 г., С., 2025, АИ „За буквите – О Писменехъ“, с. 55-61, ISSN 2367-7988.

<https://knowhub.unibit.bg/%d0%bf%d1%83%d0%b1%d0%bb%d0%b8%d0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%b8/>; **Йорданова, Ст. (2025).** Интегриран модел за академично взаимодействие в търсене на общностните детерминанти между научните иновации и съхраняването на културната идентичност. В: Съвременни измерения на европейското образователно и научно пространство. Българо-турски културни общувания. Сборник с доклади от Деветнадесети международен пътуващ семинар на УниБИТ проведен в гр. Айвалък, Турция – 25-31 май 2025 г., С., 2025, АИ „За буквите – О Писменехъ“, с. 76-87, ISSN 2367-7988.

<https://knowhub.unibit.bg/%d0%bf%d1%83%d0%b1%d0%bb%d0%b8%d0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%b8/>

дейности, което създава условия за приемственост и за формиране на устойчиви научни общности.³

Друг съществен извод, който има пряко отношение към разработването на модела, е ролята на дигиталната среда като структурен елемент на съвременното академично взаимодействие. В рамките на изследванията е показано, че дигиталните платформи създават възможност за съхранение и систематизиране на научни резултати, за улесняване на комуникацията между участниците и за разширяване на достъпа до информация, което от своя страна позволява изграждане на по-устойчиви форми на коопериране.⁴ В този смисъл дигиталната инфраструктура не се разглежда като допълнение, а като необходима основа за функционирането на всяка съвременна система за научно взаимодействие.

На тази основа настоящият документ формулира интегриран модел, който обединява установените в изследванията принципи и ги превръща в конкретна рамка за действие. Моделът е разработен като система, в която са ясно разграничени участниците, процесите и механизмите на взаимодействие, и която позволява преодоляване на установената фрагментация чрез създаване на условия за координирана и последователна научна дейност. Той се основава на вече реализирани резултати, включително научни публикации и тяхното представяне в научна среда, които представляват форма на апробиране на изведените подходи и създават основа за тяхното доразвитие. Разработеният интегриран модел е резултат от проведени изследвания, като инструмент за систематизиране на научната дейност и като основа за практическо приложение в следващия етап, насочен към изграждане на устойчива координационна среда за академично коопериране.

В този смисъл настоящият документ представя модела като завършен резултат от първия етап по реализирането на проект „Нова научна парадигма: Модел за академично коопериране в сферата на наука, стратегическото планиране и иновациите, целящ съхранение на културната идентичност и развитие на капацитет“ (договор № КП-06-Н85/5 от 05.12.2024 г.), в неговия концептуален и структурен аспект, като същевременно очертава насоките за неговото развитие и практическо приложение във втория етап на проекта,

³ Velev, V. (2026). *Academic education for cultural heritage preservation: The Bulgarian model in the context of digital learning*. In *15th International Conference New Perspectives in Science Education* (pp. 103–109). https://doi.org/10.82075/NPSE_2026_15_PAG.103;

⁴ Вж. бел. 2

когато се предвижда изграждането на координационна структура и разширяване на партньорската мрежа.

2. МЕТОДОЛОГИЯ

Методологическата рамка на настоящия документ е изведена в пряка зависимост от целта за разработване на интегриран модел за академично коопериране и развитие на капацитет в сферата на културната идентичност и културното наследство, като се основава на последователно съчетаване на сравнителен анализ, критично осмисляне на съществуващи научни разработки и синтез на резултатите в единна концептуална и приложна система. В този смисъл методологията не се свежда до описание на използвани подходи, а представлява логическа последователност от изследователски действия, чрез които моделът е изведен, обоснован и приведен в състояние за приложение. Методологията на настоящото изследване се основава на утвърдения в социалните и управленските науки подход за изграждане на концептуален модел чрез последователно прилагане на **сравнителен анализ, системен подход и концептуално моделиране**, при който се преминава от емпирично установени практики към формулиране на приложима теоретико-практическа рамка. Този подход позволява изследването да бъде изградено върху реално съществуващи процеси и да се избегне абстрактното конструиране на модел, откъснат от конкретната среда.

Като водеща е възприета логиката на **evidence-based model building**, при която моделът не се конструира предварително, а се извежда от анализ на реално съществуващи практики и тяхното критично осмисляне. Този подход е широко използван при разработване на модели за институционално взаимодействие и публични политики, тъй като осигурява **емпирична обоснованост и пряка приложимост** на изведените решения, като същевременно позволява адаптиране към конкретните условия на изследваната среда.

В методологическо отношение изследването следва последователност, характерна за **policy-oriented research** и **applied research design**, при която се преминава през ясно разграничени етапи: **идентифициране на съществуващи практики, извеждане на повтарящи се характеристики, оценка на тяхната приложимост и последващо концептуално обобщаване**. Тази логика позволява да се избегне механичното пренасяне

на външни модели и да се изгради рамка, съобразена с конкретните институционални и културни особености.

- **Сравнителният анализ** се използва като основен инструмент за идентифициране на устойчиви елементи в различни модели на академично взаимодействие, като вниманието е насочено към тяхната структура, механизми на функциониране и условия за устойчивост. Чрез него се постига разграничаване между универсални характеристики и контекстуално обусловени елементи, което е ключово за адаптирането на модела.
- **Системният подход** осигурява рамката, в която академичното коопериране се разглежда като система от взаимосвързани елементи – **участници, процеси и ресурси**. Това позволява да се дефинират не само отделните компоненти, но и връзките между тях, както и тяхната роля в цялостното функциониране на системата, което е от съществено значение за изграждането на устойчив и работещ модел.
- Ключов методологически елемент е **концептуалното моделиране (conceptual modelling)**, при което чрез синтез на резултатите от анализа се формулира **интегрирана рамка** с ясно определени **принципи, структурни елементи и механизми на действие**. Този подход позволява преход от аналитично към конструктивно ниво и създаване на модел, който е едновременно теоретично обоснован и практически приложим.
- Методологията включва и елемент на **научна верификация чрез академичен обмен**, при който изведените постановки се подлагат на обсъждане в научна среда. Този подход съответства на утвърдената практика за валидиране на изследователски резултати чрез тяхното представяне и критическо обсъждане, което позволява **прецизиране, доразвитие и потвърждаване на устойчивостта** на предложените решения.

В резултат на прилагането на тази методологическа рамка е изведен **интегриран модел за академично коопериране**, който съчетава **емпирична обоснованост, структурна яснота и насоченост към практическо приложение**, като осигурява пряка връзка между проведените изследвания и формулираните решения.

3. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ

Формулирането на стратегическите насоки за развитие на интегриран модел за академично коопериране се основава на разбирането, че съвременните научни и културни процеси не могат да се развиват ефективно в рамките на изолирани институционални структури, а изискват целенасочено изграждане на координирана среда за взаимодействие. Тази постановка е утвърдена в редица изследвания, които разглеждат академичното сътрудничество като ключов фактор за развитие на научния капацитет и за постигане на устойчиви резултати, като се подчертава значението на мрежовите форми на организация и на обмена на знания между различни институции и дисциплини.⁵ В този контекст стратегическите насоки, изведени в рамките на настоящия проект, стъпват върху тези теоретични постановки, но са адаптирани към спецификата на изследваната област и към особеностите на националната среда.

Първата стратегическа насока е свързана с утвърждаването на културната идентичност като структурообразуващ фактор в академичното коопериране. В съвременните изследвания културната идентичност се разглежда не само като обект на научен интерес, но и като ресурс, който може да бъде използван за развитие на научни и образователни политики, както и за създаване на връзка между знанието и обществото.⁶ В този смисъл изследванията в рамките на проекта показват, че поставянето на културната идентичност в центъра на научната дейност води до необходимост от включване на различни участници – научни институции, културни организации и образователни структури – в общ процес на създаване и интерпретация на знание. Тази насока изисква преход от дисциплинарно ограничени изследвания към по-широки форми на взаимодействие, при които културното наследство се разглежда в неговата социална и институционална динамика.

⁵ Etzkowitz, H., Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of university–industry–government relations. *Research Policy*, 29(2), 109–123. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(99\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(99)00055-4) ; Carayannis, E. G., Campbell, D. F. J. (2009). “Mode 3” and “Quadruple Helix”: Toward a 21st century fractal innovation ecosystem. *International Journal of Technology Management*, 46(3–4), 201–234. https://www.researchgate.net/publication/273268696_Triple_Helix_Quadruple_Helix_and_Quintuple_Helix_and_How_Do_Knowledge_Innovation_and_the_Environment_Relate_To_Each_Other

⁶ Ashworth, G. J., Graham, B., Tunbridge, J. E. (2007). *Pluralising Pasts: Heritage, Identity and Place in Multicultural Societies*. London: Pluto Press. <https://www.plutobooks.com/9780745325542/pluralising-pasts/>

Втората стратегическа насока е насочена към изграждане на устойчиви форми на академично коопериране чрез мрежова организация на взаимодействието. Концепцията за мрежовото общество и за ролята на знанието като основен ресурс подчертава необходимостта от създаване на гъвкави структури, които да позволяват обмен на информация и координация на дейностите. В този контекст моделите на т.нар. „тройна“ и „четворна спирала“ показват, че ефективното взаимодействие между университети, държава, бизнес и общество създава условия за иновации и устойчиво развитие.⁷ Прилагането на тази логика в рамките на проекта означава изграждане на партньорска мрежа, в която участниците не действат изолирано, а в координация, като споделят ресурси, знания и отговорности.

Третата стратегическа насока акцентира върху интеграцията между научни изследвания, образование и културна практика като основа за развитие на капацитет. В литературата се подчертава, че съвременните модели на развитие на знанието се основават на т.нар. Mode 2 knowledge production, при който знанието се създава в контекст на приложение и чрез взаимодействие между различни участници.⁸ В този смисъл резултатите от изследванията показват, че включването на образователния процес в научната дейност, както и връзката с културната практика, създават условия за по-висока ефективност и устойчивост. Това изисква разработване на механизми за участие на обучаемите в изследователски дейности и за пренасяне на научните резултати в образователната среда.

Четвъртата стратегическа насока е свързана с ролята на дигиталните технологии като фактор за трансформация на академичното коопериране. Дигитализацията променя начина на създаване, съхранение и разпространение на знания, като създава възможности за изграждане на виртуални научни общности и за по-широк достъп до ресурси.⁹ (Borgman, 2007). В този контекст дигиталните платформи се разглеждат като ключов инструмент за

⁷ Carayannis, Elias G., Campbell, David F.J. (2009). “Mode 3” and “Quadruple Helix”: Toward a 21st century fractal innovation ecosystem. International Journal of Technology Management, 46(3–4), 201–234. DOI: <https://doi.org/10.1504/IJTM.2009.023374>

⁸ Gibbons, M., Limoges, C., Nowotny, H., Schwartzman, S., Scott, P., & Trow, M. (1994). The New Production of Knowledge: The Dynamics of Science and Research in Contemporary Societies. London: Sage Publications. https://ia801409.us.archive.org/30/items/model_2/model_2.pdf?

⁹ Borgman, C. L. (2007). Scholarship in the Digital Age: Information, Infrastructure, and the Internet. Cambridge, MA: MIT Press. <https://mitpress.mit.edu/9780262514903/scholarship-in-the-digital-age/?>

координация на дейностите, за систематизиране на резултатите и за тяхното използване в различни научни и културни контексти. Изследванията показват, че без такава инфраструктура кооперирането остава ограничено и не води до устойчиви резултати.

Петата стратегическа насока е насочена към интернационализацията на научната дейност и включването в международни мрежи за обмен на знания. В съвременната научна среда международното сътрудничество се разглежда като основен фактор за повишаване на качеството на изследванията и за тяхното разпространение.¹⁰ В този смисъл моделът за академично коопериране следва да създава условия за участие в международни проекти, за обмен на добри практики и за интеграция в глобалното научно пространство.

Взаимовръзката между тези стратегически насоки определя логиката на предложения модел, като всяка от тях допринася за изграждането на цялостна рамка за академично коопериране. Те не се разглеждат като самостоятелни направления, а като взаимно свързани елементи, които в своята съвкупност създават условия за преодоляване на съществуващите ограничения и за развитие на устойчива система за взаимодействие в сферата на културната идентичност и културното наследство.

4. ИНТЕГРИРАН МОДЕЛ ЗА АКАДЕМИЧНО КООПЕРИРАНЕ И РАЗВИТИЕ НА КАПАЦИТЕТ

Интегрираният модел за академично коопериране, разработен в рамките на настоящия проект, е изведен като целенасочен отговор на установените в предходните етапи на изследването структурни ограничения на съществуващата научна и културна среда. Неговото формулиране не е резултат от абстрактно теоретизиране, а от последователен анализ на реално функциониращи практики, съпоставени с конкретните условия на националния контекст, както и от концептуалното им обобщаване в научните разработки на екипа. В този смисъл моделът има двойна природа – от една страна е аналитично обоснован, а от друга е насочен към пряко приложение и към преодоляване на ясно дефинирани проблеми.

¹⁰ **Altbach, P. G., Knight, J. (2007).** The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3–4), 290–305. DOI: <https://doi.org/10.1177/1028315307303542>

Изходната проблемна ситуация, върху която се изгражда моделът, се характеризира с липса на структурирана и устойчива рамка за академично взаимодействие. Наблюдава се наличие на активна научна дейност, реализирана чрез отделни проекти, публикации и инициативи, но без последователна връзка между тях, което води до разпокъсаност на резултатите и до ограничено натрупване на знание. Институционалното взаимодействие е ситуативно и често зависимо от конкретни инициативи, а не от устойчив механизъм, който да гарантира продължителност и последователност. Това състояние се задълбочава от отсъствието на обща инфраструктура за обмен на информация и от ограниченото включване на културните институции като активен участник в научния процес.

На тази основа моделът се изгражда като **структурирана система за координирано академично взаимодействие**, чиято основна цел е да обвърже съществуващите научни, образователни и културни дейности в единна рамка, която да осигурява тяхната последователност, взаимна свързаност и развитие. Неговата същност се състои в преминаване от фрагментарни форми на сътрудничество към **устойчива мрежова организация**, в която взаимодействието е не епизодично, а системно организирано.

Структурно моделът се изгражда върху три основни компонента, които функционират в тясна взаимовръзка.

- 1) Първият компонент обхваща участниците в процеса на коопериране – университети, научни институти, културни организации и публични структури. Всеки от тези участници изпълнява специфична функция, като научните институции осигуряват изследователската база, образователните структури участват в изграждането на капацитет, а културните институции предоставят средата за приложение и интерпретация на резултатите. Важен момент е, че моделът не поставя участниците в йерархична зависимост, а ги разглежда като равнопоставени елементи на система, в която взаимодействието се основава на координация, а не на подчиненост.
- 2) Вторият компонент включва процесите, чрез които се реализира взаимодействието. Те са организирани като последователна логическа верига, започваща с идентифициране на изследователски проблеми и тематични направления, преминаваща през формиране на партньорства и съвместни изследователски дейности и достигаща до създаване, представяне и валидиране на научни резултати. Съществено е, че тези процеси не са еднократни, а се повтарят циклично, като всяко

ново изследване стъпва върху предходните резултати и ги развива. По този начин моделът създава условия за натрупване на знание и за неговото устойчиво развитие.

- 3) Третият компонент е свързан с инфраструктурата, която осигурява условия за функциониране на системата. Тук ключова роля има дигиталната среда, която позволява съхранение, систематизиране и обмен на информация между участниците, както и координация на дейностите. Дигиталната платформа не се разглежда като допълващ елемент, а като основа, върху която се изгражда взаимодействието, тъй като тя осигурява непрекъснатост на процесите и възможност за тяхното разширяване.

Същността на модела се изразява в това, че той въвежда **ясен механизъм за превръщане на научната дейност от изолирана в координирана**, като създава условия за системно взаимодействие между участниците и за последователно развитие на резултатите. Този механизъм включва не само организационни елементи, но и логика на работа, при която изследванията се свързват с образователния процес и с културната практика. В този смисъл моделът надхвърля традиционното разбиране за академично сътрудничество и го разглежда като процес на съвместно създаване и приложение на знание.

Мотивировката на модела е пряко свързана с необходимостта от повишаване на ефективността на научните изследвания и от създаване на условия за тяхното реално въздействие. Чрез въвеждане на структурирана рамка за взаимодействие се преодоляват ограниченията, произтичащи от институционалната изолираност, и се създава възможност за по-пълно използване на наличния научен потенциал. В същото време интеграцията между научни, образователни и културни дейности позволява изграждане на устойчив капацитет и създаване на връзка между знанието и неговото приложение.

Очакваните резултати от прилагането на модела са свързани както с подобряване на организацията на научната дейност, така и с разширяване на нейното въздействие. В краткосрочен план се очаква засилване на взаимодействието между участниците и увеличаване на съвместните изследователски инициативи. В средносрочен план моделът създава условия за изграждане на стабилни научни мрежи и за по-ефективно използване на резултатите. В дългосрочен план той води до формиране на устойчива система за академично коопериране, която подпомага съхраняването и развитието на културната

идентичност като значим обществен ресурс. Интегрираният модел представлява едновременно резултат от проведеното изследване и инструмент за неговото продължаване, като създава основа за последващото му прилагане и развитие в рамките на следващия етап на проекта.

Разширеното прилагане на модела предполага въвеждане на последователен механизъм на работа, чрез който вече постигнатите резултати се превръщат в основа за развитие на нови изследователски направления. Съществената новост се състои в това, че научната дейност се организира като свързан процес, при който всяка следваща разработка е обвързана с предходни резултати и ги надгражда в рамките на обща изследователска логика. Това води до изграждане на система от взаимосвързани изследователски линии, които се развиват във времето и осигуряват натрупване на знание, вместо неговото разпокъсване. По този начин се създава устойчива среда, в която взаимодействието между участниците има постоянен характер и не зависи от отделни инициативи.

Реализацията на модела се основава на ясна последователност: идентифициране на съществуващи научни резултати, тяхното структуриране в тематични направления, формиране на партньорства около конкретни изследователски задачи и реализиране на съвместни дейности, чиито резултати се използват като база за последващо развитие. Тази организация позволява по-висока степен на координация и по-ефективно използване на научния потенциал.

Проследимостта на резултатите се осигурява чрез степента на свързаност между отделните изследвания, устойчивостта на изградените партньорства и реалното приложение на научните разработки. Това дава възможност за оценка на въздействието и за адаптиране на модела в процеса на неговото развитие. В резултат се гарантира, че постигнатите резултати не остават изолирани, а се интегрират в устойчива система, която осигурява последователност, развитие и реална приложимост на научната дейност.

5. МЕТОДИКА ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА СЪВМЕСТНА НАУЧНА ДЕЙНОСТ

Методиката за съвместна работа е пряко следствие от интегрирания модел за академично коопериране и представлява неговото операционализиране в конкретна изследователска и институционална среда. Тя определя начина, по който взаимодействието между участниците се реализира като последователен и устойчив процес, при който

отделните дейности не се осъществяват самостоятелно, а са обвързани в обща логика на развитие. В този смисъл методиката не въвежда нова структура, а конкретизира механизмите, чрез които вече дефинираните принципи на модела започват да функционират в практиката, като осигурява преход от концептуално ниво към реална организация на съвместната научна дейност и превръща модела в действаща система.

Исходната позиция на методиката е, че съвместната работа не може да се разглежда като формално обединяване на участници около определена тема, а като процес на съвместно изграждане на знание, при който всички етапи на научната дейност се осъществяват в координация и взаимна обвързаност. Това предполага предварително осигуряване на свързаност между наличните изследвания и резултати, които се използват като основа за формиране на нови изследователски направления. По този начин се преодолява практиката на започване на дейности от изходна позиция без връзка с вече постигнатото и се създава възможност за натрупване и развитие на знание, при което всяко ново изследване се вписва в по-широка научна перспектива и допринася за изграждане на последователна изследователска линия.

В рамките на тази логика съвместната работа се организира като процес, при който първоначално се извършва систематизиране на съществуващите разработки и тяхното групиране в тематични ядра, които отразяват реални изследователски зависимости. Тези ядра не са формално дефинирани, а се извеждат на базата на съдържателни връзки между отделните изследвания, което позволява изграждане на устойчиви изследователски линии и избягване на тематично разпиляване. Върху тази основа се формират работни групи, които обединяват участници с допълващи се компетентности и които поемат съвместна отговорност за развитието на конкретни изследователски направления, като тяхната работа се ориентира към постигане на общ резултат, а не към реализиране на отделни индивидуални приноси.

Същинската съвместна дейност се реализира чрез координирано участие на всички партньори във всички ключови етапи на изследователския процес – от формулирането на задачите до анализа и представянето на резултатите. Този подход гарантира съгласуваност на методите и интерпретациите, позволява изграждане на обща аналитична рамка и осигурява съпоставимост на резултатите. По този начин се избягва фрагментацията на изследователската дейност и се постига по-висока степен на научна обоснованост, като

отделните изследвания започват да функционират като части от единна система, а не като самостоятелни инициативи. В този процес взаимодействието между участниците придобива характер на съвместно вземане на решения, при което научните насоки и интерпретации се формират чрез постоянен обмен и съгласуване. Това създава по-висока степен на ангажираност и води до по-дълбока интеграция между отделните научни и институционални практики. Паралелно с това се утвърждава принципът на споделена отговорност, при който приносът на всеки участник се оценява спрямо общия резултат, което допринася за по-добра координация и за постигане на по-високо качество на научните разработки.

Особено значение има и етапът на представяне и обсъждане на резултатите, който се разглежда като задължителна част от процеса. Чрез включване в научния обмен се осигурява проверка на изведените постановки и възможност за тяхното прецизиране, като получената обратна връзка се използва за последващо развитие на изследванията. Научната дискусия придобива функция на вътрешен механизъм за контрол и развитие, чрез който се повишава качеството и устойчивостта на резултатите.

Методиката предвижда последователно развитие на изследванията, при което резултатите от всяка дейност се интегрират в следващ етап на работа. Научните разработки не се разглеждат като завършени продукти, а като елементи от непрекъснат процес, който се развива във времето. Това позволява изграждане на стабилни изследователски направления и натрупване на знание с дългосрочна стойност, което служи като основа за бъдещи изследвания и за разширяване на научната дейност. Устойчивостта на съвместната работа се осигурява чрез поддържане на връзка между текущите и бъдещите изследвания и чрез включването им в обща изследователска логика. Това позволява да се избегне прекъсване в развитието на научната дейност и създава условия за последователно надграждане на постигнатите резултати. В същото време методиката допуска адаптация към нови изследователски потребности, като създава възможност за включване на нови участници и за разширяване на тематичния обхват на съвместната работа. Координацията на този процес се подпомага от използването на дигитална среда, която осигурява условия за съхранение на резултатите, за тяхното систематизиране и за постоянен обмен на информация между участниците. Чрез нея се създава общо пространство за

взаимодействие, което позволява проследяване на дейностите, осигурява тяхната последователност и повишава прозрачността и ефективността на съвместната работа.

В обобщен вид методиката се основава на следните ключови принципи:

- Последователност и свързаност на изследователските дейности;
- Съвместно участие във всички етапи на научния процес;
- Изграждане на устойчиви изследователски линии;
- Споделена отговорност за постигнатите резултати;
- Системно обсъждане и верификация на научните разработки;
- Интегриране на резултатите в последващи изследвания;

Използване на дигитална среда за координация и проследимост. В този ѝ вид методиката създава условия за преминаване от отделни форми на сътрудничество към устойчива система за съвместна работа, в която взаимодействието е организирано, последователно и насочено към развитие. Това позволява не само повишаване на ефективността на научната дейност, но и изграждане на стабилна основа за нейното разширяване и прилагане в по-широк контекст, съобразен с целите на модела и с необходимостта от развитие на научния капацитет, като по този начин методиката изпълнява ролята на ключов механизъм за практическата реализация на интегрирания модел за академично коопериране.

6. АПРОБАЦИЯ НА ИНТЕГРИРАНИЯ МОДЕЛ

Апробацията на интегрирания модел за академично коопериране представлява етапът, в който неговите основни постановки се подлагат на проверка чрез реално приложение в научна среда, като този процес има за цел да установи степента, в която моделът функционира като работеща система, а не като теоретична конструкция. В този смисъл апробацията не се ограничава до представяне на разработени резултати, а обхваща тяхното въвеждане в научния обмен, тяхното обсъждане и тяхното използване като основа за последващо развитие на изследователската дейност. Апробацията се реализира чрез представяне на резултатите под формата на научни доклади и публикуване на статии, като тези форми на научна комуникация са форма на апробиране на модела и на методиката. Чрез тях разработените постановки се въвеждат в научния обмен и се подлагат на критическо обсъждане, което осигурява тяхната проверка и валидиране. Апробацията е осъществена в

рамките на международни и национални научни форуми и чрез публикации в рецензирани издания, което осигурява различни нива на научна оценка и проверка.

Реализацията на този процес се основава на прилагането на модела в рамките на конкретни научни разработки, при които се проследява как отделните му компоненти функционират в практическа среда. Това включва начина, по който се осъществява свързването на отделни изследвания, степента, в която се постига координация между участниците, както и възможността резултатите да се развиват последователно в рамките на обща изследователска логика. По този начин апробацията изпълнява функция на проверка на основното допускане, върху което е изграден моделът, а именно, че научната дейност може да бъде организирана като свързана и последователна система.

Съществен момент в този процес е **включването на разработените изследвания в научни форуми и академични дискусии**, което се осъществява чрез участие с научни доклади и чрез публикуване на статии. По този начин същите се подлагат на външна оценка и критическо осмисляне, което представляват форма на апробиране на модела и на методиката. Именно в рамките на този обмен се проявява реалната приложимост на модела, тъй като той се проверява в условия, които надхвърлят вътрешната логика на изследователския екип. Получената обратна връзка позволява да се идентифицират както силните страни на предложената рамка, така и аспектите, които изискват допълнително развитие, като по този начин се осигурява възможност за нейното прецизиране.

Паралелно с това **апробацията показва как разработената методика функционира като инструмент за реализиране на съвместната научна дейност**, като се проследява дали тя действително осигурява координация между участниците и последователност на изследователските процеси. В този контекст се установява, че при прилагането ѝ научните разработки започват да се обвързват помежду си, което води до изграждане на по-устойчиви изследователски линии и до по-висока степен на съгласуваност на резултатите. Това потвърждава нейната роля като механизъм, чрез който моделът придобива практическо измерение.

В процеса на апробация се наблюдава и ефектът от прилагането на принципа на споделена отговорност, при който участниците не действат самостоятелно, а в рамките на координирана система на взаимодействие. Това води до по-висока степен на ангажираност и до по-добра интеграция между отделните изследователски подходи, което

от своя страна се отразява върху качеството на научните резултати. По този начин се потвърждава, че моделът не само структурира взаимодействието, но и оказва влияние върху самото съдържание на научната дейност.

Анализът на получените резултати показва, че прилагането на модела води до преодоляване на част от установените ограничения, свързани с разпокъсаността на научните изследвания и с липсата на координация между тях. Наблюдава се по-ясна връзка между отделните разработки, както и по-добра последователност в тяхното развитие, което създава условия за натрупване на знание и за изграждане на по-устойчива научна среда. Този резултат е от съществено значение, тъй като показва, че предложената рамка не остава на ниво концепция, а има реално въздействие върху организацията на научната дейност.

В същото време апробацията разкрива и **необходимостта от по-нататъшно развитие на модела, свързано с неговото разширяване в по-широка институционална среда и с включването на по-голям брой участници**. Това налага преминаване към следващ етап, в който моделът ще бъде прилаган в по-голям мащаб и ще се тества неговата устойчивост при по-сложни условия на взаимодействие. По този начин апробацията не се разглежда като завършен процес, а като етап от развитието на модела, който създава основа за неговото последващо усъвършенстване.

В обобщение, апробацията потвърждава, че интегрираният модел за академично коопериране функционира като работеща система, която осигурява по-висока степен на свързаност, координация и последователност в научната дейност. Тя показва, че предложената рамка има потенциал да се превърне в устойчив инструмент за развитие на академичното взаимодействие, като същевременно очертава насоките за неговото по-нататъшно прилагане и развитие в рамките на следващия етап на проекта.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработеният интегриран модел за академично коопериране и съпътстващата го методика за съвместна работа представляват завършена рамка за организиране, развитие и прилагане на научната дейност в условията на съвременната академична среда. Те са изградени на основата на анализ на реално съществуващи практики и на установените ограничения в тях, като предлагат системно решение за преодоляване на разпокъсаността

на изследователските усилия и за създаване на устойчива връзка между отделните научни разработки.

Основният принос на модела се състои в това, че въвежда последователност и свързаност в научната дейност, като я превръща от съвкупност от отделни инициативи в организиран процес, в който резултатите се развиват и надграждат. Това позволява не само по-добра координация между участниците, но и по-висока степен на научна обоснованост, тъй като изследванията се реализират в рамките на обща логика и при съгласувани подходи. По този начин се създават условия за изграждане на устойчиви изследователски линии и за натрупване на знание, което има дългосрочна стойност.

Съществено значение има и методиката за съвместна работа, която превежда концептуалната рамка на модела в реална практика и осигурява неговото функциониране като работещ механизъм. Чрез нея се гарантира, че взаимодействието между участниците се реализира като координиран процес, при който всички етапи на научната дейност са взаимно обвързани и насочени към постигане на общ резултат. Това води до по-ефективно използване на научния потенциал и до създаване на условия за по-широко приложение на получените резултати.

Апробацията на интегрирания модел и разработената методика потвърждава тяхната приложимост като взаимосвързана система за организиране и развитие на научната дейност, която осигурява координация, последователност и устойчивост на изследователските процеси. Моделът създава условия за изграждане на връзки между отделните изследвания и за постигане на съгласуваност на резултатите в рамките на обща научна логика, като по този начин формира основа за по-ефективно структуриране на научната работа. Това обосновава неговото разширено прилагане в по-широка институционална среда и утвърждаването му като инструмент за развитие на академичното коопериране.

В по-широк план значението на разработения модел се свързва с възможността за изграждане на устойчива система за академично коопериране, която да подпомага създаването, развитието и прилагането на научното знание в контекста на съвременните обществени потребности. Той създава основа за по-добра интеграция между научни, образователни и културни институции и допринася за утвърждаването на културната идентичност като значим ресурс за развитие.

Предложеният модел и методика не представляват завършен и затворен резултат, а основа за последващо развитие, която може да бъде разширявана и адаптирана в зависимост от конкретните условия и потребности на научната среда. Именно тази отвореност и възможност за надграждане определят тяхната дългосрочна стойност и тяхната приложимост като инструмент за развитие на академичното коопериране.